

Prolog

Neděle 17. listopadu 2019

Každý den přináší miliardy lidských příběhů. Většinu z nich jejich aktéři zapomenou do pár týdnů, celý život si pamatují jenom zlomek z nich. Jen občas si lidé o některé z těch příhod vyprávějí i za několik let a z hrstky těch příběhů, těch s mimořádným významem a obrovským dopadem, se potom skládají dějiny.

Miliardy lidských příběhů každý den, desítky tisíc dnů v každém životě. Jenom naprosto výjimečně se ale stává, že se v jednom dni jednoho člověka odehraje něco, co změní osudy všech lidí na planetě.

Globální lídři jsou ti, kdo můžou jediným rozhodnutím obrátit naruby životy milionů jiných. Občas se ale přihodí, že ta úplně nejdůležitější událost jedné epochy se stane někomu, kdo žije úplně obyčejný život uprostřed milionů dalších, stejně obyčejných. Opravdový význam jednoho dne v životě člověka ale na začátku nezná nikdo – ani jeho nejbližší okolí, vlastně ani ten člověk sám. Leccos zprvu vypadá jako úplně běžná věc.

Ve skutečnosti však změní běh světa. Její opravdový rozměr a dopad ukáže až čas.

Jako se to stalo třeba 17. listopadu 2019.

I.

Na půlku listopadu je výjimečně hezky. Centrum Prahy se mění ve velkou pouliční slavnost. Policie musí večer uzavřít Národní třídu, další lidi už se tam prostě nevejdou. Ten den republika slaví třicet let od pádu totality a ještě netuší, že za čtyři měsíce vláda znovu zavře hranice, zakáže lidem provozovat živnosti, zavře školy, obchody, restaurace, omezí volný pohyb.

V ulicích to tak na první pohled nevypadá, ale propasti ve společnosti jsou nehlubší od pádu komunismu. Republika se dělí na „pravdolásky“ a „slušnočechy“, ale nálepek, které létají mezi lidmi, je mnohem víc.

V zemi tiše zuří to, co někteří občas nazývají studenou občanskou válkou.

Svět řeší střety protivládních demonstrantů a policie v areálu Hongkongské polytechnické univerzity, americká politická scéna probírá, jak ovlivní zvolení demokratického guvernéra v konzervativní Louisianě šance prezidenta Trumpa za rok ve volbách, Evropa sleduje záplavy v italských Benátkách.

Nikdo nemůže vědět, že se ve střední Číně rozjíždí pandemie nemoci, která všechno změní. Miliony nakažených, statisíce mrtvých. Do pěti měsíců bude víc než půlka světa v karanténě, ekonomika se skoro zastaví.

V poslední době se Západem šíří vlna nespokojenosti. Na jednu jsou víc slyšet ti, kteří dlouho mlčeli, stáli na okraji dění. Jejich politici vyhrávají volby. Krize médií, nahlodávání dlouho uznávaných nezávislých arbitřů dění ve společnosti – institucí, soudů, expertů – a zpochybňování jejich nezájatosti a nestrannosti prohlubuje nejistotu a ještě posiluje ochotu části lidí věřit víc svým pocitům než doporučením odborníků.

Jak řekla jedna z hlavních tváří brexitu, Michael Gove, při politické diskusi o odchodu Británie z Evropské unie: „Myslím, že tahle země už má expertů až po krk.“

II.

Andrej Babiš míří svou typickou chůzí k řečnickému pultu v opravené historické budově Národního muzea. Chystá se pronést projev k výročí revoluce, bude mluvit o nejlepším a nejsvobodnějším období v historii země, o ekonomické prosperitě. Premiér ještě nemůže vědět, že za pár měsíců bude řídit republiku uprostřed největší krize v její novodobé historii a zavádět nejprísnejší omezení života od Listopadu, že schválí rekordní půlbilionový schodek státního rozpočtu.

Teď Andrej Babiš mluví k výročí pádu strany, jejímž členem býval. Má připomenout konec zavražďování komunistickou tajnou službou, která ho vedla ve svých svazcích jako agenta. K tomu trestní stíhání kvůli dotacím na farmu Čapí hnízdo, prověřování Evropskou komisí kvůli střetu zájmů a včerejší shromáždění čtvrt milionu lidí na protest proti němu samotnému a jeho vládě, největší demonstrace od pádu komunismu.

Tenhle víkend patří ve veřejném působení premiéra Babiše k těm nejtěžším.

Na druhém konci světa, na západním pobřeží USA, sleduje dění v Česku dvaapadesátiletý muž. Ještě netuší, že lék remdesivir, jehož vývojem strávil šest let života, bude největší nadějí v nejhorsších chvílích boje s pandemií. Ještě neví, že nějaká pandemie vůbec přijde.

Teď si Tomáš Cihlář připomíná sametovou revoluci. Listopad 1989 prožil na vojně, zrovna dostudoval Vysokou školu chemicko-technologickou. Pád komunismu mu otevřel nové možnosti, dnes je z něj viceprezident pro virologii jedné z největších farmaceutických firem na světě. Doma ho zatím zná málokdo. I to se brzy změní.

Wikipedie už nebude při zadání hesla „Tomáš Cihlář“ nabízet jenom profil stejnojmenného fotbalového obránce 1. SC Znojmo.

Na druhém pobřeží USA vchází Bohdan Pomahač do restaurace. Ještě neví, že na plánovanou další transplantaci celého obličejе své pacientky bude muset čekat o měsíce déle, než plánuje, že i jeho nemocnici zahltí pacienti s nemocí, kterou zatím nikdo nezná.

Teď světoznámý plastický chirurg následuje se svou ženou číšníka, který je vede ke stolu. Hana slaví v týdnu narozeniny, domluvili se, že si pro jistotu udělají hezký večer už o víkendu. On v týdnu doma moc nebývá.

Ten den ještě Bohdan Pomahač netuší, že i to se už za pár měsíců změní.

Po břehu Vltavy ve Vraném kráčí pár. Jaroslav Filip chytne Martinu za ruku. Bude to jeden z těch okamžiků, na který bude jeho manželka vzpomínat, až po Velikonocích otevře obálku s jeho úmrtním listem.

Teď si povídají o tom, co je čeká. Jaroslav se chystá dostavět pergolu na zahradě. Už udělal základy. Zbytek nebude pro vyučeného truhláře problém. Chce ji dokončit do jara. Potom budou co nejvíc času věnovat druhému vnukovi.

Už se Sebastiánka nemůžou dočkat.

Donald Trump sleduje na obrazovce nedělní politické diskuse a odesílá první ze čtrnácti tweetů toho dne. V té chvíli netuší, že už za pár měsíců bude jeho země počítat nakažené v milionech a oběti ve stovkách tisíc, i když on sám opakovaně

označí nemoc za mizející, přeceňovanou, politicky zneužitou. Ještě neví, že pandemie ochromí americkou ekonomiku a ohrozí jeho šance na znovuzvolení.

Ještě na konci října to vypadalo, že právě dnes, 17. listopadu, udělá Donald Trump velký krok k obhájení mandátu. Měl na summitu v Chile ukončit patnáctiměsíční obchodní válku největších ekonomik světa, podepsat dohodu s čínským prezidentem. Chile ale kvůli protestům summit zrušilo.

Donald Trump tak zůstává v Bílém domě a dívá se na televizi.

Podzim bývá pro pojišťovány časem přípravy na zimu, snaží se odhadnout, jaké bude počasí a jak moc se bude na silnicích bourat. Pavel Řehák ještě neví, že na jaře nebude sledovat statistiku nehodovosti. Nemůže tušit, že to bude právě jeho jednoduchá tabulka s modelem vývoje pandemie, co otřese českými politiky a úplně změní reakci republiky na pandemii.

Teď si na chalupě užívá hezké počasí a volno s dětmi. Blíží se konec roku, to znamená práce na uzávěrce. A pak rok 2020. Jejich firma oslaví pět let na trhu, vychází to na polovinu června. Už na březen chystají velké akce s představením inovací.

Bude to rušný rok. Už se těší.

Boris Johnson má v čerstvém průzkumu necelý měsíc před volbami náskok sedmnácti procentních bodů. Možná doufá, že v prosinci dosáhne největšího triumfu konzervativců od dob Margaret Thatcherové. Ale ještě nemůže vědět, že se mu to opravdu povede. A určitě si nepředstavuje, že o další čtyři měsíce později bude občanům vysvětlovat vládní obrat v postupu proti pandemii a děkovat sestřám na jednotce intenzivní péče za záchranu vlastního života.

Teď britský premiér znovu zesiluje rétoriku zaměřenou na podporu brexitu. Je to ústřední heslo jeho kampaně, věří, že mu slib definitivního vyřešení otázky, která paralyzuje zemi už tři a půl roku, získá pohodlnou parlamentní většinu. Prohlašuje, že hned po volbách zavede povinnost pro všechny přistěhovalce přispívat do zdravotního systému Národní zdravotní služby.

Má našlápnuto, aby si zajistil místo v britské historii.

Roman Prymula otáčí maso na ohni. Je krásně, takové počasí přímo zve ke grilovačce. Ještě neví, že v březnu bude každé jeho slovo sledovat celý národ, že ho budou miliony lidí za jeho rozhodnutí chválit, miliony jiných zatracovat.

Teď si užívá volného víkendu doma. Na ministerstvu mají hodně práce, nejvíc ze všeho řeší reformu primární péče. Přemýšlejí, že by těžišť přenesli mnohem víc na praktické lékaře.

Zatím ale není nic jasného, na ministerstvu zdravotnictví takové věci prostě trvají.

Italské Benátky se potýkají s největšími povodněmi za poslední půlstoletí, zavírají pro turisty náměstí svatého Marka. Nikdo netuší, že problém s masami návštěvníků se během pár týdnů úplně obrátí. Město osiří, po dlouhé době bude vidět na dno tamních kanálů, a dokonce se do nich vrátí labuť.

Teď Benátky bojují s velkou vodou, zaplavuje sedmdesát procent města, hladina je metr a půl nad normálem. Historické záznamy neukazují jediný případ, kdy by voda vystoupila tak vysoko dvakrát v jediném roce. Teď se to stalo potřetí během sedmi dnů.

Je to jedna z těch chvil, kdy se píše historie a nikdo z toho nemá radost.

Petr Toncar s manželkou Alicí oblékají děti a vyrážejí do města zazpívat si u kašny. On sám nemůže vědět, že za tři a půl měsíce, v první březnový den, se oficiálně stane pacientem číslo 1 české koronavirové krize.

Teď Petr Toncar chytá svou ženu kolem ramen a zpívají hit svého města: „Děčíme, o tobě děti učíme.“ Je to jejich tradice na výročí sametové revoluce.

Podobná tradice, jakou bývají jejich jarní prázdniny na horách v severní Itálii.

Čínský prezident je na cestě z brazilského summitu zemí BRICS, sdružení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jižní Afriky. Drží moc v Číně tak pevně jako nikdo od Mao Ce-tunga. Ani on ale neví, že se v jeho zemi právě rozjíždí pandemie, jaká tady sto let nebyla. Nejdřív zastaví život v Číně a postupně pak v celém světě.

Teď Si Ťin-pching vystupuje v Pekingu z letadla. Zažívá v těchto dnech jedno z nejtěžších období ve funkci. Obchodní válka s USA stlačila růst HDP nejnižší za třicet let. Do toho nepokoje v Hongkongu kvůli zákonu o vydávání lidí podezřelých z trestných činů do pevninské Číny. Ještě z Brazílie demonstrantům vzkázal: „Narušili základy politiky ‚jedna země, dva systémy‘.“

Jak bude reagovat, to si zatím nechává pro sebe. Nikdo by neměl vědět víc, než musí.

III.

Wu-chan, provincie Chu-pej, střední Čína. Do jedné z nemocnic ve městě vchází postava. Kašle, má teplotu, špatně dýchá. V pětapadesáti se člověk občas necítí dobře. Tohle je ale jiné než obvykle. Proto radši míří k lékaři.

Banální příběh jednoho neznámého člověka. Začátek dramatu celého lidstva.

IV.

Asi nikdo si nebude pamatovat nenaplněnou šanci k příměří v obchodní válce nejmocnějších zemí světa. Málokdo se vrátí k předvolebním slibům v britské kampani. Uznání hrdinství protikomunistických disidentů z úst premiéra – bývalého člena komunistické strany – bude žít možná jen ve vzpomínkách komentátorů a politologů. Historické záplavy v Benátkách se stanou zajímavostí pro fanoušky dějepisných pikanterií.

Všechno přebije událost, která se ten den odehrává v čínském Wu-chanu. Přesněji řečeno – všechno přebijí následky té události, nebývalá zdravotnická a pak i ekonomická krize, na jejímž počátku stojí právě onen pacient z Wu-chanu.

Záznamy jsou kusé, čínské úřady mnoho informací o raných fázích nemoci tají. Nevíme ani, jestli šlo o ženu, nebo o muže. V médiích se objeví zpráva o nakaženém ve věku pětapadesáti let. Nejstarší zmíněný případ. Není to pacient O, tedy ten, na něhož se koronavirus přenesl jako na úplně prvního z nějakého zvířecího druhu. Tohle je člověk, který novou nemoc chytil už od jiného člověka.

Určitě se časem podaří vypátrat víc. Podobně se povedlo vystopovat pravděpodobný zdroj nákazy SARS, poté co v roce 2002 ochromila Asii. To byla první epidemie způsobená koronavirem, která si vyžádala i oběti na životech. Do té doby považovali vědci tento kmen virů za původce maximálně lehkého nachlazení. SARS způsob nahlížení na koronaviry změnil. Najednou tady byl nový nepřítel schopný rozjet epidemii, která zabíjí. Tento nový typ koronaviru ale posune dosavadní poznatky úplně někam jinam. Spustí pandemii s následky, jaké lidstvo nepamatuje.

Epidemie SARS se v listopadu 2002 objevila v čínském Kantonu. Místo, odkud se virus rozšířil, objevili vědci až po patnácti letech. V jeskyních u města Kchun-ming v jihozápadní Číně našli v tamních netopýřích koloniích podobný koronavirus. Jeskyně jsou od Kantonu vzdálené zhruba tisíc kilometrů.

Vědci také určitě časem zjistí, jaký druh netopýra v sobě tisíce let nosil koronavirus dnes označovaný jako SARS-CoV-2. Možná vyvádějí i živočišný druh, který pomohl viru zmutovat do té podoby, že měl šanci proniknout do světa nového hostitele – člověka. Zatím se spekuluje o luskounech, ale třeba to všechno bude úplně jinak.

Třeba se změnil i datum, kdy všechno začalo. Světová zdravotnická organizace uvádí první případ z 1. prosince. WHO ale spoléhá na data svých členských zemí, neprovádí vlastní šetření. A Čína příliš informací neposkytuje.

Možná to bylo 1. prosince, třeba už 17. listopadu. S největší pravděpodobností se nový návštěvník ve světě lidí usadil ještě o něco dřív. Měl unikátní vlastnosti: velkou infekčnost, schopnost šířit se vzduchem a přenášet se ještě dřív, než se projeví příznaky. Spoustu dalších tajemství budou vědci odhalovat ještě po mnoho let.

Nevíme přesně, kdy to všechno začalo. Vycházejme ale z teorie, že právě 17. listopadu: za první tři měsíce se tak podle oficiálních zdrojů nakazilo 73 332 lidí na celém světě.

O měsíc později je to v součtu 198 148 případů.

Za pět měsíců 2 210 449.

Za šest 4 852 300.

Za sedm měsíců 8 416 893.

Hranice půl milionu obětí s diagnostikovanou nemocí COVID-19 padne za šest měsíců a deset dnů od našeho prvního případu.

To vše v situaci, kdy se svět lidí prakticky zastavil, miliardy obyvatel na celé Zemi jsou v karanténě. Opatření proti pandemii nemají obdoby. Vládní omezení ve většině zemí světa ničí firmy, připravují miliony lidí o práci, ohrožují celá odvětví globální ekonomiky. Bezprecedentní reakce budí vášnivé diskuse – jestli lék není horší než nemoc, jestli je choroba větším rizikem než dosud známé viry, jestli počet nakažených a obětí ospravedlňuje tvrdé kroky vlád.

Vědci londýnské Imperial College spočítali, že jenom v Evropě zachránila přísná opatření miliony životů. Zaměřili se na jedenáct zemí – Belgie, Dánsko, Francii, Itálii, Německo, Norsko, Rakousko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko a Velkou Británii. Ve zkoumaném období nahlásily tamní úřady na sto třicet tisíc mrtvých. Bez karantény by podle vědců počet obětí jenom v těchto zemích dosahoval tří milionů a dvou set tisíc.

Expert z Kalifornské univerzity v Berkeley analyzovali dopady karantény v USA, Íránu, Číně, Jižní Koreji a Francii.

Vypočetli, že zavedená omezení jenom v těchto zemích předešla nákaze u dalších pěti set třiceti milionů lidí.

Čísla, která leckdo zpochybňuje. Přístupy, o nichž budou různé země dlouho debatovat. Opatření, která budou mnozí považovat za přehnaná, jiní za nedostatečná. Stejně jako přesný počátek téhle nemoci zůstávají ale skutečné rozměry a potenciál pandemie zahalené tajemstvím. Můžeme je jenom odhadovat.

Spory o to, jestli je horší nemoc, nebo snaha jí předcházet, se budou vést dál. Dopady pandemie na jednotlivé státy i globální společenství jsou nebývalé a zatím nezměřitelné – na tom se shodnou všichni bez výjimky.

Tady jsou příběhy z doby, která měnila náš svět.